

Культурно-історичні тенденції розвитку українського прозового нарративу Словаччини 80-х рр. ХХ ст. – 10-х рр. ХХІ ст.

Оксана Юрїївна Талабірчук

Кафедра української літератури ДВНЗ, Ужгородський національний університет,
Ужгород, Україна
oksanatalabirchuk@gmail.com

Ключові слова: проза, українська література Словаччини, українська мова, письменник, національна ідентичність

Key words: prose, Ukrainian literature in Slovakia, Ukrainian language, author, national identity

Розвиток літератури українців Східної Словаччини з 1945 р. й до сьогодні пройшов важкий шлях. У дослідників немає єдиної точки зору щодо періодизації українського літературного процесу колишньої Чехословаччини повоєнного періоду. Так, словацький літературознавець Юрій Бача у праці «Умови розвитку української літератури в Чехо-Словаччині після 1945 року» виділяє п'ять періодів українського літературного життя в Чехо-Словаччині: перший охоплює 1945-1951 рр.; другий — 1951-1956 рр.; третій — 1956-1969 рр.; четвертий — 1969-1989 рр.; п'ятий — це література творена від 1989 р.

Олекса Мишанич у рецензії «Юрій Бача – дослідник джерел та умов» (Бача, 1998, с. 266), поділяючи погляд Ю. Бачі, зазначив, що «ця періодизація може бути прийнята лише як робоча схема. Вона має право на існування ... та за великим рахунком, увесь літературний розвиток українців Чехо-Словаччини від 1945 р. й донині вкладається в один період – літератури другої половини ХХ ст. із своїми більшими чи меншими підперіодами» (Бача, 1998, с. 274). Погоджуючись із зауваженням О. Мишанича, відзначимо, що запропонована Ю. Бачею періодизація дає можливість простежити умови розвитку української літератури Чехословаччини повоєнного періоду, що важливо для розуміння особливостей цього письменства.

Більш загальну періодизацію запропонував у 1990 році ще один дослідник зі Словаччини Михайло Роман, який у розвитку української літератури колишньої Чехословаччини післявоєнного періоду вбачає три основні періоди: перший — 1945-1964 роки, другий — 1964-1970 роки, третій — 1970-1989 роки (Роман, 1990, с. 165), зрозуміло, що тут не врахована література кінця ХХ – початку ХХІ ст. Специфіка літератури цих періодів охарактеризована у його праці «Література українців Чехо-Словаччини». Варто відзначити, що праці обох словацьких дослідників були написані на початку та в середині 90-х років ХХ ст., отже вони не охоплюють літературного процесу українців Словаччини від 90-х років до сьогодення. Тож поза межами літературно-критичної думки залишився великий пласт надбань сучасного українського письменства, який потребує вивчення.

На літературний процес Чехословаччини 80-х рр. ХХ ст. значний вплив мали історичні події попередніх десятиліть. Загалом 70-80-ті роки ХХ ст. в історії Чехословаччини відомі як період «нормалізації» (мав означати настання стабілізації в суспільстві), протягом якого ряд авторів (Ю. Бача, Є. Бісс, В. Дачей, А. Коцур, І. Мацинський, С. Макара, Й. Шелепець, М. Шмайда) зазнали жорсткої критики, а їхні

твори визнавалися як антисоціалістичні та антирадянські. Така ситуація була пов'язана з політичними подіями, що відбувались у серпні 1968 року, коли на засіданні політбюро ЦК КПРС після узгодження з керівництвом НДР, ПНР, НРБ та У(Угорської)НР було прийнято рішення про введення військ Організації Варшавського договору до ЧССР. Хоча чехословацьке керівництво всіляко підтверджувало лояльність до СРСР, Л. Брежнев вирішив влаштувати «нормалізацію» на багнетях.

Суттєвих змін зазнав у цей період і розвиток української літературно-критичної та публіцистичної думки Чехословаччини. Журнал «Дукля», який у 60-х рр. ХХ ст. відігравав значну роль у національно-культурному відродженні не лише Чехословаччини, а й України, у 70-ті роки став заполітизованим, деякі номери, за висловом І. Яцканина, являли собою політичну трибуну (Яцканин, 2013, с. 3). Як відзначає Ю. Бача, з «української преси Чехо-Словаччини випала будь-яка публіцистика, будь-яке обговорення актуальних питань як всього українського літературного процесу, так і актуальних питань літературного життя українців Чехо-Словаччини» (Бача, 1998, с. 279).

Такі несприятливі суспільно-політичні умови негативно позначились на культурному, національному та літературному житті українців Словаччини. Певні зрушення починаються з початку 80-х років минулого століття, коли у всіх країнах радянського простору розпочинається процес перебудови. Українську літературу Словаччини у цей період поповнили нові імена. За спостереженнями літературознавця зі Словаччини Федора Ковача, «поряд з книжками прозових творів Ст. Ганущина, І. Галайди, В. Дачея почали з'являтися перші книжки сповідань Мирослава Немета, Йосифа Мулика, Івана Яцканина, Марії Параски-Мальцовської, Юліуса Панька, Надії Вархол» (Ковач, 1993, с. 47). Ці письменники в основному розробляють сільську тематику, зосереджують увагу на морально-етичних проблемах молодого покоління, більшою мірою торкаються внутрішнього світу особистості.

Варто відзначити, що хоча Іван Яцканин, Юліус Панько, Надія Вархол, Марія Параска-Мальцовська почали друкуватися у тридцятирічному віці, критика зараховувала їх до т. зв. молодшого покоління (Ковач, 1993, с. 51). Така тенденція була притаманна й українській прозі 80-х років, яка також була щедрою на дебюти. Як зазначав Андрій Кравченко, «пильна увага до творчості початківців останнім часом (маються на увазі 80-ті рр. — прим. Талабірчук О.Ю.) викликана чи не насамперед потребою зламати усталені стереотипи, за якими письменники й після четвертої-п'ятої книжки ходили в «молодих», а дебютант не міг навіть претендувати на авторитетність у питаннях творчості» (Кравченко, 1988, с. 22).

Згодом Надія Вархол видала збірки оповідань «Погорда» (1991) та «Інтер'єр несусвітності» (2002), а також сатиричну повість «Муха» (2012). Юліус Панько окремими книгами надрукував збірки оповідань «На гори, на ліси, на скелі» (1990), «Курортні тести» (1999), «(Не) обмежені можливості» (2003), «Левашка» (2006), «Альбом» (2011), «Вимріяна подорож» (2014). А мала проза Івана Яцканина, як відзначив Дмитро Федака, «стала однією з візитівок літератури українців Пряшівщини» (Федака, 2006, с. 10). Він опублікував збірки оповідань «Місце проживання» (1987), «Наталка вже не плаче» (1988), «Усе залишиш» (1990), «Тіні й шрами» (1994), «Втеча» (1995), «Дерев'яний смуток» (1997), «...як збиті пси» (1998), «Вернісаж» (2000), «В усьому винні чоловіки» (2004), «Чарівний рюкзак» (2006), «Чорний ящик зрілої дами» (2009), «Втеча без вороття» (2010), «Задуха» (2013), «Пора вузеньких вулиць» (2013), «Мій дід Робінзон» (2013) та повість «Ангел над містом» (2001).

Наприкінці 80-х та на початку 90-х рр. в українську літературу Словаччини повертаються імена репресованих письменників. Зокрема, у 1989 р. повністю реабілітований Василь Дачей, котрий після введення радянських військ був звільнений

з посади редактора у Відділі української літератури Словацького педагогічного видавництва і редактора журналу «Дружно вперед», після чого зміг влаштуватись на редакторську роботу аж у 1980 році. Виходять його повісті «Шиємо (з) власного» (2002), «Синя ружа» (2005), новелістика «Синя фантазія» (1996), «Полум'я» (2002), роман «Я тут випадково...» (2005), який висувався на здобуття Національної премії України імені Т.Г. Шевченка 2006 р., збірка оповідань «Крісла» (2008), сатиричний роман «Гніздо» (2010), роман «Моделі» (2012), роман «Майків капітал» (2014).

Лише наприкінці 80-х рр. на сторінках «Дуклі» з'являються твори Єви Бісс, котра була виключена із Спілки письменників у 1970 році із заборonoю друкуватись. Книжка її оповідань «Шинок під лелечим гніздом» побачила світ у 1993 році.

У кінці 80-х рр. після Оксамитової революції також повертається ім'я М. Шмайди, котрий зазнав жорстких переслідувань та утисків після звинувачень у антисоціалістичній діяльності, наслідком яких стало звільнення з усіх посад та неможливість влаштуватись на роботу. Лише у 90-х його оповідання знову починають друкуватись у пресі, а згодом виходять окремою книгою «Таємниця ебенівної шкатулки» (2000).

З огляду на хронологію видань, бачимо, що українська література Словаччини 1990-х та 2000-х років твориться представниками літератури 80-х. Як відзначає Я.Джоганик, на рубежі 80-х-90-х рр. соціальні зміни спричинили спад творчості молодшої генерації, також дались взнаки проблеми видавничого характеру, втрата читачів, викликана закриттям українських шкіл, неоднозначною національною ідентичністю, втратою інтересу до власної культури, традицій та історії (Джоганик, 2006, с. 20). На сторінках літературно-мистецького та публіцистичного журналу «Дукля» публікуються твори Івана Яцканина, Василя Дацея, Юліуса Панька, Єви Олар (авторка збірок оповідань «Піаніссімо» (2007) та «Акорди дня» (2014)) та ін., із молодших авторів — Тараса Мурашка, Прокопа Колісника та ін.

Несприятливим чинником у розвитку літератури українців Східної Словаччини виступає політика титульної нації – словаків, стосовно представників національних меншин. Із другої половини ХХ ст. спостерігається масове згортання українського шкільництва, фінансування українських установ та організацій. Марія Васильченко, розглядаючи українське питання в Чехословаччині, відзначає, що від «початку 60-х рр. ХХ ст. – це посиленна словакізація і продумана політика асиміляції українського населення. Таким чином, українське питання залишилося відкритим» (Васильченко, 2009, с. 13). Аналогічні міркування висловлюють і митці Ю. Бача, І. Яцканин та ін., котрі закликають уряд і громадськість України звернути увагу на життя українських національних меншин за кордоном.

Творчість українських літераторів Словаччини кінця ХХ – початку ХХІ ст. в загальноукраїнському літературному процесі представлена неповно. Фактично до здобуття Україною незалежності література українців Східної Словаччини була маловідомою для українського читача. Ще 1990 року Дмитро Павличко у статті «Перед знайомством (з творів української діаспори (Чехо-Словаччина)» відзначив, що літературні зв'язки між Україною та Словаччиною обмежені особистим знайомством митців. Письменник закликав українців приділити належну увагу «духовному життю людності, яка протягом століть складала одне ціле з карпатоукраїнським етносом, хоч і називала себе русинами, лемками чи карпаторосами, однак за мовою, психічним складом, звичаями, фольклором та іншими прикметами була і є українською» (Павличко, 1990, с. 2). Зазначено, що до того український читач мав змогу ознайомитися із творами українських митців Чехословаччини переважно із збірки «Ластівка з Пряшівщини» (1960) та поодиноких збірок поезій та прози, що були видані в Україні (В. Гренджа-Донський, Ю. Боролич, С. Гостиняк, Й. Збіглей).

З 1990 року ситуація з виданням та популяризацією в Україні творчості українських письменників Словаччини трохи змінилась: вийшли друком збірник творів українських письменників Чехословаччини «Карпатська замана» (К.: Рад. письменник, 1990), збірка оповідань українських письменників Закарпаття й Східної Словаччини антологічного типу «Веселка Карпат» (Пряшів-Ужгород, 1990) й антологія поезії та малої прози українських письменників Словаччини «Під синіми Beskidaми» (Ужгород, 2006). Окремими виданнями в Ужгороді та Києві з'явилися твори Ю. Бачі (Київ, 1993, Ужгород, 2006), І. Яцканина (Ужгород, 1997, Київ, 2013) та В. Даця (Київ, 1990, 2005), помертню у Києві вийшла збірка новел «Втеча від мінотавра» Є. Бісс (2007).

Розвиток українського прозового нарративу Словаччини 80-х рр. ХХ ст. – 10-х рр. ХХІ ст. відрізняється від загальноукраїнського літературного процесу цього періоду. Загалом літературний процес 80-х років в Україні знаменується «сукупністю різноспрямованих процесів, відсутністю загальної домінанти, своєрідного синтезуючого початку» (Тендітна, 2005, с. 282). Як відзначає В. Дончик, «процеси демократизації, започатковані “горбачовською перебудовою”, поволі приносять літературі усвідомлення власної самостійної, специфічної, а не суто прислужницької місії й інтелектуально-емоційної суверенності в суспільстві, права на ідейно-художній плюралізм, на розмаїття естетичних концепцій і стилів» (Історія української літератури, 1998, с. 33). На розвиток літератури вплинули і трагічні чорнобильські події, після яких гостро постали проблеми відновлення національної спадщини, ліквідація «білих плям» у літературі, українська мова та екологія (Історія української літератури, 1998, с. 34).

Українське письменство зламу тисячоліть захоплювалось усім новим, оригінальним, яскравим. Як слушно пише М. Андрейчик, «останні кілька років існування Радянського Союзу та перші роки української незалежності в українській культурі були ознаменовані «єрою фестивалів» [...] виникло кілька літературних угруповань вісімдесятників, — зокрема, «Лугосад» і «Пропала грамота» [...] група, яка була в епіцентрі більшості великих культурних подій цього ейфорійного руху, звалася «Бу-Ба-Бу» (Андрейчик, 2014, с. 29-30). Перше десятиліття пострадянської української прози, на думку дослідника, ознаменувалося трьома явищами — «ейфорія, хаос і спільнота» (Андрейчик, 2014, с. 22).

З початку 1990-х рр. в українській літературі починають говорити про постмодернізм, «йшлося, — як відзначає Т. Гундорова, — про появу нової літератури, іронічної, видовищної, котра пародіювала ідеологічні кліше, відроджувала форми барокової гри, озвучувала новий маскарад персонажів і ролей» (Гундорова, 2005, с. 37). Українську літературу 90-х рр. ХХ ст. дослідниця вважає постмодерною, складовими якої є неонародництво, неомодернізм, постмодернізм, феміністична література і неоавангард.

Обличчя новітньої української прози визначили, як зазначає О. Поліщук, такі постаті: Юрій Андрухович, Юрій Винничук, Володимир Діброва, Анатолій Дністровий, Сергій Жадан, Богдан Жолдак, Оксана Забужко, Юрій Іздрик, Василь Кожелянко, Марія Матіос, В'ячеслав Медвідь, Галина Пагутяк, Євген Пашковський, Юрко Покальчук, Любов Пономаренко, Тарас Прохасько, Олесь Ульяненко та багато інших (Поліщук, 2008, с. 4).

У останні десятиліття значного розвитку в українській літературі набувають жанри масової літератури, а саме бойовики, авантюрно-детективні романи, готичні детективи, любовні жіночі романи, еротика, психологічні трилери тощо. За твердженням Р. Харчук, «українська література залишається літературою постколоніальною, тобто віддзеркалює буття колоніальної нації, яка після русифікації і советизації повертається до власної ідентичності. Хоча українську мову і проголошено державною, вона й досі не є домінуючою. В українському суспільстві панує не

російська імперська мова, а її спотворений варіант — суржик. Рівень спотворення російської залежить від соціального і професійного середовища її вжитку» (Харчук, 2008, с. 233).

Саме мова виступає однією з ключових ознак, що відрізняють український літературний процес Словаччини з 80-х рр. минулого століття до нині від загальноукраїнського. Незважаючи на усі несприятливі фактори, література українців Словаччини зберегла свою самобутність, національну ідентичність, що відобразилося у збереженні мови, традицій, культурних цінностей та пам'яті роду. Якщо взяти до уваги, що творчість письменників материкової України з 80-х років і до нині характеризується з одного боку двомовністю (маємо на увазі російськомовну літературу українських авторів), а з іншого — використанням стилістично забарвленої лексики аж до нецензурної, то мова творів українських письменників Словаччини — літературна, багата на фразеологізми та діалектні слова, які проте не спотворюють чи обтяжують її, а навпаки надають неперевершеного національного колориту. Також мова їхнього письма легкозрозуміла, не насичена мовностилістичними зворотами, що свідчить про її спрямованість на масове сприйняття. Тобто, українська література Словаччини уникнула кризи мови, яка, на думку Т. Гундорової, є «чи не найактуальніший свідок Чорнобиля» (Гундорова, 2005, с. 25). Говорячи про український постмодерн як постчорнобильський текст, дослідниця наголошує, що «стихією українських авторів-постмодерністів стають словесні ігри, стилізація та іронічна лінгвістична поведінка — все це дає змогу вислизнути з-під влади офіційної культури й звільнитися від ідолів і масок тоталітарного минулого» (Гундорова, 2005, с. 24).

Натомість в українській літературі Словаччини варто брати до уваги мовний вибір, який певним чином робить кожен з митців. Йдеться про вибір між мовою титульної нації (словаків) та українською мовою, яка є мовою нацменшини. Вибір творення літератури українською мовою виступає свідченням національної приналежності автора, утворює національну ідентичність митця. Тож мова виступає тим чинником, який допомагає українській громаді Словаччини усвідомити власну самостійність та специфічність у контексті загальнословацької та загальноукраїнської літератури, останню вона збагачує вишуканими зразками художньої літератури.

Важливим фактором збереження національної ідентичності українських письменників Словаччини виступає пам'ять роду. Наголошення її цінності досягається митцями не лише завдяки акцентуванню уваги на зображенні географічної місцевості, намаганні відтворити історичну дійсність, вона закорінена в першу чергу в свідомості людей, у прагненні зберегти традиції й культуру малої Батьківщини (*за твердженням О. Мишанича «література карпатського регіону, а точніше – Закарпаття і українців Східної Словаччини і нині сприймається як одна цілість, вияв духовної культури одного народу. Її об'єднує культурно-історична і етнографічна самобутність, мова, звичаї, віра, історична пам'ять, спільна боротьба за соціальне і національне визволення»* (Мишанич, 1993, с. 14)), а відтак — і зв'язок із українським народом. Саме тому в творчості українських письменників Словаччини актуальності не втратила проблема пам'яті роду, родових коренів. Як відзначає Я. Джоґаник, «надихаюча тематична опозиція село-місто в 70-80-х роках ХХ ст. цілком розвинулася в «кореньоманію». Її типовою ознакою було тематичне, мотиваційне і зображувальне наголошення на родових і соціальних коренях. Рефлексія цієї своєрідної програмної платформи творців української літератури Словаччини виходить з існуючого стану і з неоднозначної інтерпретації національної ідентичності русинів-українців» (Джоґаник, 2006, с. 181).

Проблема генетичної пам'яті та збереження роду простежується і в українській літературі Словаччини 90-х років ХХ ст., і продовжує розвиватись у творах першого десятиліття ХХІ ст. Магічна сила родового зв'язку, а також спорідненість між людиною

і селом (мається на увазі й зв'язок із хатою, обійстям, садом чи городом, землею тощо) стає предметом зображення не лише у творах на рустикальну тематику, а й в урбаністичній прозі. Письменники висловлюються здебільшого у жанрах малої прози, на противагу прозаїкам із материкової України, у центрі уваги яких з 90-х років минулого століття — роман.

Характеризуючи український літературний процес Словаччини, не можна оминати увагою літературно-мистецький та публіцистичний журнал «Дукля», який видається у Пряшеві з 1953 року й виступає офіційним друкованим органом українських письменників Словаччини. Протягом другої половини ХХ ст. часопис активно впливав на розвиток культурно-літературного життя українців Словаччини, а в другій половині 60-х років відіграв важливу роль у поширенні творів українських дисидентів та замовчуваних в Україні авторів. Як слушно відзначає О. Кушнір, журнал «Дукля» «став специфічно національним виявом самоідентифікації українців у чужій державі. Плекаючи у творчій праці своє національне «я», автори журналу стверджували свою приналежність до українського народу, формували свідомість його інтелігенції та почуття національної єдності, а також, будучи складовою інформаційно-культурного потенціалу України і Словаччини, доводили необхідність інтеграції української спільноти у словацьке суспільство на засадах взаєморозуміння і взаємозбагачення» (Кушнір, 2013, с. 73).

Часопис «Дукля» не втратив своєї актуальності й до нині, він продовжує видаватись, незважаючи на матеріальне становище, завдяки наполегливій праці редколегії та небайдужих громадян. На сторінках журналу поряд із поезією та прозою українців Словаччини, публікуються матеріали, що стосуються загальноукраїнського літературного процесу, критичні публікації та статті науковців з материкової України, незмінною є рубрика «Україна видає». З 1991 року головний редактор журналу — Іван Яцканин, котрий уже понад два десятиліття уособлює українську літературу Словаччини.

Для І. Яцканина пам'ять і національна ідентичність мають глибокий зміст, бо від народження (28 серпня 1950 року в с. Ряшів Бардіївського району на Пряшівщині) усе його життя присвячене служінню слову: і коли навчався на Пряшівському педагогічному факультеті Кошицького університету ім. П.Й. Шафарика за спеціальністю українська та словацька мови, і коли працював редактором української студії Чехословацького радіо у Пряшеві, вчителював у с. Мальцеві на Бардіївщині, був редактором районної газети, а також завідувачем редакцією художньої літератури братиславського відділу Словацького педагогічного видавництва, трудився на ниві книговидавничої роботи. Викладав на кафедрі слов'янської філології університету ім. Матєя Бела в Банській Бистриці. Проте найповажніший внесок у скарбницю слова належить прозовій творчості І. Яцканина, яку складає низка збірок малої прози та повість «Ангел над містом».

Ввійшовши у літературу зрілим чоловіком у 80-х рр. ХХ ст., прозаїк утвердився у ній у 90-х рр. і продовжує активно розвиватись до нині. Його письменницький доробок не вкладається у часові рамки того чи іншого літературного покоління, можемо говорити про ровесників митця, які подібно до нього або в той же час прийшли в літературу. В українській літературі Словаччини це — Надія Вархол, Марія Параска-Мальцьовська, Юліус Панько. У літературі материкової України — Василь Шкляр, Галина Пагутяк, Дмитро Кешеля, Петро Ходанич та ін. Об'єднує цих письменників певна закоріненість, прагнення зберегти ідентичність, орієнтованість на власне українську художньо-естетичну традицію.

У художній творчості І. Яцканина переважають загальнолюдські та філософські проблеми. Письменник звертається до животрепетної теми, особливо, минулого

століття: зміни місця проживання індивідуума, а саме переїзду із села до міста. І простежує тему, фокусуючи увагу на суперечливих взаєминах «батьки і діти» («Коріння», «Земелька», «Шуміли берести» та ін.), а також на появі нового типу особистості — маргінала, тобто людини, яка не встигає адаптуватися до зміни соціокультурних домінант у суспільстві, внаслідок чого світовідчуття її мовби «роздвоюється», бо вона вже не селянин, але ще й не городянин. Такий процес маргіналізації згубно впливає на внутрішній стан, породжуючи душевну дисгармонію. Для доволі широкого кола спільноти актуальності набуває проблема втрати й пошуку ідентичності, яку І.Яцканин тонко розкриває у творах (зб. «Усе залишиш»; оповідання: «Ergare humanum est», «Співай, хлопче», «У ліщину блискавки не б'ють»; повість «Ангел над містом»). Прозаїк простежує складний процес самоідентифікації своїх персонажів, як правило вихідців із села у першому чи другому поколінні, котрим важко реалізуватися у чужому просторі — місті. Так оприявлюється мотив втечі-повернення (зб. «Втеча», «Втеча без вороття»), який пронизує весь набуток літератора, що скерований на змалювання пошуку людиною власної екзистенції.

Художній дім І. Яцканина повниться героями, що переживають екзистенційне відчуття самотності. Особливо яскраво у творах зображена самотність літніх людей («Гіркий смак пищавки», «Скрипка», «Коні вмирають вночі», «Душа в маленькому каштані», «Старики і хміль», «Вечори навколо старого більярда» та ін.) та чоловіків зрілого віку («З хреста зняті», «Добрим я вже був», «Трамваї гризуть монети», «Кришталіки морозива у місячному сяйві», «Сторож цвинтаря або у розлучення зелені очі», «Втрата пам'яті» та ін).

Також важливим у художньому просторі І. Яцканина виступає феномен кохання. Для письменника властиве психологічне зображення любовних ситуацій на піку взаємин. Митець моделює різні любовні ситуації, показуючи, що навіть взаємне і щасливе кохання таїть у собі солодкість і гіркоту («Мед і сіль»), приносить більше болю, ніж радості («Тіні й шрами»), або ж людина може втратити об'єкт любові, а разом з ним і взаємність почуттів назавжди («Спокуса», «На весіллі не плачуть»). Втрата котрогось із пари не означає, що почуття зникають одночасно з об'єктом кохання, нерозділене й нереалізоване почуття залишається у душі людини тягарем недосказаної любові. У цьому полягає драматизм стосунків: люди не цінують дароване кохання, а втрата його породжує невимовний смуток тяглістю в усе життя («А, що ви там знаєте про любов...», «Любов по дротах»). «Але, що ви знаєте про любов?», запитує дід Лозень, герой однойменного оповідання Івана Яцканина. Що ж, це питання можна вважати одним із провідних у творчості письменника.

Отже, на розвиток української літератури Словаччини 80-х рр. ХХ ст. — 10-х рр. ХХІ ст. значною мірою вплинули історичні події попереднього десятиліття, внаслідок яких відбувся спад у розвитку художньої літератури та літературно-критичної думки. Письменники старшої генерації (Ю. Бача, Є. Бісс, В. Дацей, М. Шмайда) були вилучені з літературного процесу аж до початку 90-х років. Сучасну українську літературу Словаччини творять письменники І. Яцканин, Ю. Панько, Н. Вархол та ін., котрі, дебютувавши у 80-х рр. ХХ ст., продовжують писати до нині. Пріоритетною в літературі цього періоду стала тема збереження пам'яті роду, традицій і культури малої Батьківщини, а відтак і національної ідентичності.

Література:

АНДРЕЙЧИК, Марко: Інтелектуал як герой української прози 90-х років ХХ століття. Львів 2014.

- БАЧА, Юрій: З історії української літератури Закарпаття та Чехо-Словаччини. Prešov 1998.
- ВАСИЛЬЧЕНКО, Марія: Громадсько-політична та культурно-освітня діяльність українців у Східній Словаччині (1945-1992 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. історичних наук : спец. 07.00.02 "Всесвітня історія". Львів 2009.
- ГУНДОРОВА, Тамара: Український літературний постмодерн. К. 2005.
- DŽOGANÍK, Jaroslav: Epické impresie. Užhorod 2006.
- ІСТОРИЯ української літератури ХХ століття: У 2 кн. Кн. 2: Друга половина ХХ ст. Підручник / За ред. В. Г. Дончика. К. 1998.
- КОВАЧ, Федір: Молода кров пульсує по-новому (Про нашу літературу останніх років). In: Дукля, 1993, № 3, с. 47 – 51.
- КРАВЧЕНКО, Андрій: Проблеми молоді прози (на матеріалі видань 1987 року). In: Радянське літературознавство, 1988, № 7, с. 22 – 30.
- КУШНІР, Оксана: Журнал «Дукля» в контексті періодики словацьких українців другої половини ХХ століття [онлайн]. [цитовано 25. 09. 2015].
Режим доступу: <http://www.kyumu.edu.ua/wsc/toms/09/071-074.pdf>
- МИШАНИЧ, Олекса: Карпати нас не розлучать: Літературно-критичні статті і дослідження. Ужгород 1993.
- ПАВЛИЧКО, Дмитро: Перед знайомством. З творів української діаспори (Чехословаччина). In: Вітчизна, 1990, № 2, с. 2 – 3.
- ПОЛЩУК, Олена: Автор і персонаж в українській новітній прозі. К. 2008.
- РОМАН, Міхал: Література українців Чехословаччини. In: Вітчизна, 1990, № 2, с. 162 – 165.
- ТЕНДІТНА, Надія: Покоління «вісімдесятників» і сучасний літературний процес. In: Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. Українська література в загальноєвропейському контексті, вип. 9, с. 282 – 286. Ужгород 2005.
- ФЕДАКА, Дмитро: Літературні стремління духовничего краю у ХХ столітті. In: Під синіми Бескидами: Антологія поезії та малої прози українських письменників Словаччини. Ужгород 2006.
- ХАРЧУК, Роксана: Сучасна українська проза: Постмодерний період: Навч. посіб. К. 2008.
- ЯЦКАНИН, Іван: Метаморфози журналу «Дукля» (До 60-річчя журналу «Дукля»). In: Дукля, 2013, № 1, с. 2 – 4.

Summary

Cultural and historical trends of Ukrainian prose narrative development in Slovakia in the 80s of XX-10s of the XXIst centuries

In this article was considered the development of the Ukrainian literature in Slovakia from the 80s of the XX century to the 10s of the XXI century. The influential cultural and historical events was traced on the basis of the development of the literature and on the literary-critical thoughts in this period. Selected figures of the authors of the Ukrainian literature in Slovakia are namely I. Yatskanin, Yu. Panko, N. Varhol and others. The selected priority of their works are the topics what preserve the memory of the humankind, the traditions and the cultures of the small native land, and therefore the national identity.